View the original article

گزیده‌هایی از رادیو آزادی

دختران افغان؛ محروم از تحصیل در افغانستان، پشت درهای بسته مراکز آموزشی در ایران و پاکستان

فیروزه عزیزی فرنگیس نجیب‌الله

۲۶/آبان/۱۴۰۵

زهرا تنها چند ماه تا پایان تحصیلات پزشکی‌اش در کابل فاصله داشت که طالبان تحصیل زنان در دانشگاه‌های افغانستان را ممنوع کرد. خانواده‌اش به ایران مهاجرت کردند تا او و خواهرش بتوانند به تحصیل ادامه دهند، اما حالا، چهار سال بعد، هیچ‌کدام نتوانسته‌اند تحصیلات‌شان را ادامه دهند.

زهرا در گفت‌وگوی تلفنی با رادیو اروپای آزاد/رادیو آزادی از تهران می‌گوید: «اعتبار ویزای ما خیلی زود تمام شد و چون مجوز اقامت قانونی نداشتیم، اجازهٔ تحصیل به ما ندادند.»

او می‌افزاید: «هر جا در ایران برای ادامهٔ تحصیل مراجعه کردیم، جواب مثبتی نگرفتیم. فقط من نیستم که این مشکل را دارم. دختران افغان زیادی اینجا با همین مشکل روبه‌رو هستند.»

نام واقعی زهرا، مانند دیگر زنان افغان که در این گزارش با آن‌ها گفت‌وگو شده، به دلایل امنیتی درج نشده است.

صدها دختر افغان مانند زهرا که پس از ممنوعیت تحصیل دختران در مقاطع بالاتر از کلاس ششم و دانشگاه‌ه، برای ادامهٔ تحصیل به کشورهای همسایه، ایران و پاکستان، رفته‌اند، اکنون در این دو کشور نیز با موانع روزافزونی روبه‌رو هستند.

سخت‌گیری دولت‌های ایران و پاکستان در مقررات اقامت و اخراج گستردهٔ شهروندان افغان امکان ادامهٔ تحصیل را برای بسیاری از این دختران که در آرزوی تحصیل مهاجرت کرده‌اند، محدودتر کرده است.

درهای بستهٔ آموزش در افغانستان

طالبان در فروردین ۱۴۰۱ تحصیل دختران در مقاطع بالاتر از کلاس ششم را متوقف کرد و در آذرماه همان سال، زنان را از تحصیل در دانشگاه‌ها نیز محروم ساخت. در آذرماه ۱۴۰۳، شرکت زنان در دوره‌های آموزش رشته‌های پزشکی نیز ممنوع شد.

سازمان ملل متحد تابستان امسال اعلام کرد که از زمان بازگشت طالبان به قدرت در مرداد ۱۴۰۰، حدود دو میلیون و ۴۰۰ هزار دختر در افغانستان از تحصیل در مقطع متوسطه محروم شده‌اند.

به گفتهٔ سازمان ملل، افغانستان تنها کشور جهان است که در آن تحصیل دختران و زنان در مقاطع متوسطه و آموزش عالی رسماً ممنوع است.

رؤیا، زن افغان دیگری که در تهران زندگی می‌کند، می‌گوید حدود چهار سال پیش کشورش را ترک کرد، چون نمی‌خواست از ادامهٔ تحصیل دست بکشد.

او به رادیو اروپای آزاد/رادیو آزادی می‌گوید: «همیشه دلم می‌خواست درس بخوانم، مدرک کارشناسی ارشد بگیرم و کاری در زندگی‌ام انجام دهم. برای همین از کشورم رفتم.»

رؤیا که مدرک کارشناسی دارد، برای ادامهٔ تحصیل در مقطع کارشناسی ارشد به چند دانشگاه ایران درخواست پذیرش داد، اما چون مجوز اقامت قانونی نداشت، درخواست‌هایش رد شد.

زهرا و رؤیا هر دو می‌گویند هر روز نگران اخراج از ایران هستند.

در سال ۲۰۲۵ حدود یک میلیون و ۹۰۰ هزار افغان از ایران به کشورشان بازگشتند که یک میلیون و ۲۶۰ هزار نفر از آنان اخراج شده بودند.

اخراج شهروندان افغان از ایران در سال ۲۰۲۶ نیز ادامه یافته است. بر اساس آمار مورد استناد سازمان ملل متحد، تا ۲۰ مهر امسال نزدیک به ۴۹۲ هزار و ۳۰۰ افغان از ایران اخراج شده‌اند.

در مارس ۲۰۲۵ اعتبار برگه‌های ثبت‌نامی که برای حدود دو میلیون افغان در ایران وضعیت اقامت قانونی موقت فراهم کرده بود، به پایان رسید.

از اول فروردین ۱۴۰۴، مقام‌های ایرانی دسترسی اتباع خارجی به خدمات مختلف، از جمله آموزش، را به داشتن مدارک معتبر اقامت مشروط کردند.

با این حال، مقام‌های جمهوری اسلامی می‌گویند راه تحصیل برای کودکان افغان کاملاً بسته نشده است.

نادر یاراحمدی، رئیس مرکز امور اتباع و مهاجرین خارجی وزارت کشور، روز پنجم مهر گفت کودکان افغان در صورتی که والدین‌شان مجوز اقامت معتبر داشته باشند، می‌توانند حتی بدون تکمیل مدارک خود در

مدارس ثبت‌نام کنند و مراحل اداری را در طول سال تحصیلی انجام دهند.

روزنامهٔ انگلیسی‌زبان «تهران تایمز» نیز گزارش داده است که کودکان افغان می‌توانند بدون پرداخت شهریهٔ اضافی در کنار دانش‌آموزان ایرانی تحصیل کنند.

با این همه، مقررات ثبت‌نام دانش‌آموزان خارجی سخت‌گیرانه است. بر اساس ضوابط وزارت آموزش و پرورش ایران، اتباع خارجی باید مدارک معتبر اقامت داشته باشند، در مدارس محدودهٔ محل اقامت ثبت‌شدهٔ خود نام‌نویسی کنند و از نهادهای مسئول امور مهاجران معرفی‌نامه بگیرند.

این مقررات به تحصیل در مدارس مربوط می‌شود، اما زهرا و رؤیا که به دنبال ادامهٔ تحصیلات دانشگاهی بوده‌اند نیز می‌گویند نداشتن مجوز اقامت قانونی، راه ورود آن‌ها به دانشگاه را بسته است.

بسیاری از افغان‌هایی که در سال‌های اخیر وارد ایران شده‌اند، اکنون با ویزاهای منقضی‌شده زندگی می‌کنند و می‌گویند دریافت مجوز اقامت قانونی تقریباً ناممکن شده است.

بیشتر در این باره:

مقام وزارت کشور: پارسال یک میلیون و ۸۰۰ هزار تبعه خارجی ایران را ترک کردند

پاکستان؛ سرنوشتی مشابه

نیلوفر در سال آخر دبیرستان در افغانستان درس می‌خواند که محدودیت‌های طالبان مانع ادامهٔ تحصیل او شد. برای همین، همراه بستگانش به پاکستان رفت، اما چون نتوانست مجوز اقامت بگیرد، موفق به ثبت‌نام در مدرسه نشد.

نیلوفر اکنون در کلاس زبان انگلیسی شرکت می‌کند که برای ثبت‌نام در آن نیازی به ارائهٔ کارت شناسایی ندارد.

او که در محلهٔ هزاره‌تاون شهر کویته، مرکز ایالت بلوچستان پاکستان، زندگی می‌کند، می‌گوید: «به پاکستان آمدم تا بتوانم درست‌وحسابی درس بخوانم. حالا تنها کاری که از دستم برمی‌آید این است که گاهی در دوره‌های آموزشی شرکت کنم.»

محدودیت‌های اقامتی در پاکستان حتی بر دانشجویان افغان که پیش‌تر در دانشگاه‌های این کشور مشغول تحصیل بوده‌اند نیز تأثیر گذاشته است.

صدها دانشجوی افغان رشته‌های پزشکی در پاکستان، از جمله شمار زیادی از زنان، با خطر محرومیت از ادامهٔ تحصیل روبه‌رو شده‌اند. شورای پزشکی و دندان‌پزشکی پاکستان از این دانشجویان خواسته است به افغانستان بازگردند و به دانشکده‌ها نیز دستور داده است که در سال تحصیلی جاری زمینهٔ ثبت‌نام آن‌ها را فراهم نکنند. این دانشجویان اکنون برای ادامهٔ تحصیل خود تلاش می‌کنند.

دادگاه‌های پاکستان احکام موقتی برای جلوگیری از اخراج فوری این دانشجویان صادر کرده‌اند، اما آیندهٔ تحصیلی آنان همچنان نامشخص است.

مقام‌های پاکستانی می‌گویند افغان‌هایی که ویزا، مدارک اقامت و کارت‌های شناسایی محلی معتبر داشته باشند، می‌توانند در مدارس و دانشگاه‌های این کشور تحصیل کنند.

با این حال، فعالان حقوق بشر می‌گویند این سیاست پاسخی به مشکل کسانی نمی‌دهد که به دلیل تأخیرهای اداری یا لغو وضعیت پناهندگی، فاقد ویزای رسمی هستند.

چند مهاجر افغان به رادیو اروپای آزاد/رادیو آزادی گفته‌اند از زمانی که دولت پاکستان در سال ۲۰۲۳ موج تازه‌ای از برخورد با افغان‌های فاقد مدارک اقامتی را آغاز کرد، همواره نگران بازداشت در عملیات پلیس هستند.

بر اساس گزارش مشترک کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل متحد و سازمان بین‌المللی مهاجرت، از شهریور ۱۴۰۲ تا آخر اردیبهشت ۱۴۰۵، بیش از دو میلیون و ۳۹۰ هزار افغان از پاکستان به کشورشان بازگشته‌اند.

نیلوفر می‌گوید: «اگر در این چهار پنج سال به تحصیلم ادامه داده بودم، حالا ترم چهارم دانشگاه بودم.»

او تأکید می‌کند که کلاس زبان انگلیسی «نمی‌تواند جای مدرسه را بگیرد».

بیشتر در این باره:

پنج سال پس از سقوط کابل؛ جوانان افغان خود را با زندگی تحت حکومت طالبان تطبیق داده‌اند

این مطلب بخشی از:

اجتماعی | بایگانی | فراتر از خبر | گزیده‌هایی از رادیو آزادی

© ۲۰۲۶ تمام حقوق این وب‌سایت، بر اساس مقررات کپی‌رایت، برای رادیو فردا محفوظ است.